

Determining the Perceptions of Secondary School Students on the Concept of "City" Through Metaphors

Alperen Çalışkan^{id}

Muş Alparslan University, Faculty of Education, Muş, Turkey

ABSTRACT

In this research, it is purposed to determine the perceptions of secondary school students on the concept of "city" through metaphors. The research, which was conducted with the participation of 179 secondary school students attending a secondary school in Muş in the 2021-2022 academic year, was designed as a qualitative study in the descriptive survey model. A metaphor form consisting of 2 parts was distributed to the students who will participate in the research. Whereas 2 different questions are needed in the first part of this form to learn the gender and grade level of the students, it was thought that it would be sufficient to include the expression "The city is like Because" in order to determine their perceptions about the concept in the second part. The data obtained from the forms filled by the students in 5-10 minutes were analyzed through the content analysis method. Within the scope of the research, it was determined that secondary school students developed a total of 82 different metaphors, and the most prominent ones among these metaphors were determined as "flower", "tree", "house", "garbage", and "life". Based on the reasons for these developed metaphors, 6 different conceptual categories were created. These categories are listed as "city as the understanding of love and beauty", "city as a negative judgment", "city as a necessity", "city as density", "city as presence", and "city as misperception".

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 11.03.2022

Received in revised form: 29.05.2022

Accepted: 04.06.2022

Available online: 01.12.2022

Article Type: Standard Paper

Keywords: Secondary school student, city, metaphor, perception

© 2022 JIETP All rights reserved

Extended Abstract

1. Introduction

When "city" is considered as a concept, it is defined as a settlement whose standards may vary according to countries, whose population criteria are accepted as more than 10,000 by the majority of researchers, and which is expected to develop in more than one functional area. Upon the accelerated urbanization movement after the industrial revolution, significant developments have begun to be observed in such a settlement both in terms of numbers and size. Along with these developments, multifaceted changes have been experienced in social and cultural structures, economic relations, and social lives of people. Over the years, it has been comprehended that these changes have both positive and negative reflections on people, and it has been concluded that the perception of the concept of "city" in people has differentiated. However, when the literature is reviewed, no research determining the perception of secondary school students on the concept of "city" could be observed. Considering that

¹ Corresponding author's address: Muş Alparslan University, Faculty of Education, Muş, Turkey

e-mail: alperenncaliskan@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.47157/jietp.1086604>

this situation constitutes an important deficiency for the relevant literature, it is purposed in this research to determine the metaphors of secondary school students related to the concept of "city".

In line with this main purpose, answers to the following research questions were sought:

1. What are the metaphors of secondary school students related to the concept of "city"?
2. Under which conceptual categories can the metaphors of secondary school students related to the concept of "city" be gathered in terms of their common characteristics?

2. Method

This research, which aims to determine the perceptions of secondary school students on the concept of "city" through metaphors, is a qualitative study in the descriptive survey model. The study group of this research consists of 34 (21 males - 13 females) 5th grade, 43 (25 males - 18 females) 6th grade, 43 (25 males - 18 females) 7th grade, and 59 (22 males - 37 females) 8th grade students, who continue their education in a secondary school in the city center of Muş in the 2021-2022 academic year. Since the researcher works in Muş, the participants were selected through easily accessible sampling, which is one of the purposeful sampling methods. In the process of preparing the data collection instrument of the research, a metaphor form consisting of 2 different parts was developed by consulting the opinions of 3 social studies education field experts. Whereas there were 2 questions to determine the genders and grade levels of the students in the first part of this form, the second part of the form included the expression "The city is like because" so as to reveal the metaphor perceptions of the students on the concept of "city". Afterwards, this form was distributed and students were given 5-10 minutes to complete the relevant sections. Then, content analysis was used to analyze the metaphors developed for the concept of "city". The process of analyzing and interpreting the data was carried out in 5 stages: coding and sorting the data, compiling sample metaphors, developing a category, ensuring validity and reliability, and transferring the data to the computer setting.

3. Findings

In this study, while 82 different metaphors related to the concept of "city" were generated by 179 secondary school students, the majority of these metaphors were produced by only one student. Among these developed metaphors, "flower", "tree", "house", "garbage", and "life" metaphors were among the most frequently expressed. When the average number of participants per metaphor was calculated, this number was determined as approximately 2.20. Based on the reasons for the metaphors related to the concept of "city" produced by secondary school students, 6 different conceptual categories emerged. These categories can be expressed as "city as the understanding of love and beauty", "city as a negative judgment", "city as a necessity", "city as density", "city as presence", and "city as misperception".

4. Conclusion and Discussion

In this study, the perceptions of secondary school students on the concept of "city" were determined through metaphors and divided into various conceptual categories. Especially from the feedback from the students, it has been concluded that it is not possible to explain the concept of "city" through the only one metaphor. It has also been observed that the students mostly expressed the concept of "city" through the metaphor of "flower". In the conceptual categories created on the basis of the reasons of the participant students, the "city as the understanding of love and beauty" drew attention as the most prominent category. In the study, one of the metaphors that should be emphasized in particular was "garbage". In fact, secondary school students stated that they saw the concept of "city" as neglected, irrelevant, and garbage heaps. In the content analysis process, in addition to the "garbage" metaphor, so many metaphors containing negative judgments were also encountered. Accordingly, as a result of the reasons for the metaphors produced by the students, the category of "city as a negative judgment" was developed for the concept of "city". In particular, the perception of their cities by the students as neglected, their surroundings dangerous, and the people in them rude has been effective in the emergence of this category. In the research, the fact that some of the secondary school students expressed the concept of "city" through such metaphors as "Istanbul", "İzmir", "Diyarbakır", "Muş",

and “Trabzon” and compared the concept of “city” to provincial administrative centers is an important proof revealing that there are some mistakes and deficiencies in the perceptions of the students. In addition, based on metaphors such as “Muş”, “beehive”, and “tulip”, it was concluded that the geography where the students live should be considered as an active factor in the metaphors they produce.

Ortaokul Öğrencilerinin “Şehir” Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Belirlenmesi

Alperen Çalışkan

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Muş, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin “şehir” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi amaçlanmıştır. 2021-2022 eğitim öğretim yılında Muş ilinde bir ortaokulda öğrenimlerine devam eden 179 ortaokul öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma, betimsel tarama modelinde nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Araştırmaya katılacak olan öğrencilere, 2 bölümden oluşan metafor formu dağıtılmıştır. Bu formun ilk bölümünde, öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyi bilgilerini öğrenmek için 2 farklı soruya ihtiyaç duyulurken; ikinci bölümünde, kavrama ilişkin algılarını belirleyebilmek için “Şehir gibidir. Çünkü” ifadesine yer verilmesinin yeterli olacağı düşünülmüştür. Öğrencilerin 5-10 dakika arası sürede doldurdukları formlar üzerinden elde edilen veriler ise içerik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin toplam 82 farklı metafor geliştirdikleri tespit edilirken, bu metaforlardan en ön plana çıkanları “çiçek”, “ağaç”, “ev”, “çöplük” ve “hayat” olarak belirlenmiştir. Geliştirilen bu metaforların gerekçeleri temel alınarak 6 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler; “sevgi ve güzellik anlayışı olarak şehir”, “olumsuz yargı olarak şehir”, “gereksinim olarak şehir”, “yoğunluk olarak şehir”, “mevcudiyet olarak şehir” ve “yanlış algı olarak şehir” şeklinde sıralanmaktadır.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihiçesi:

Alındı: 11.03.2022

Düzeltilmiş hali alındı: 29.05.2022

Kabul edildi: 04.06.2022

Çevrimiçi yayınlandı: 01.12.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencisi, şehir, metafor, algı

© 2022 JIETP Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

Şehir kavramı, bulunduğu durumlara göre farklı anlamlar kazanarak, karmaşık bir yapıya dönüşmekte ve sürekli bir değişim süreci geçirmektedir. Özellikle şehirlerin; boyutları, algılanışları, görünüşleri, fonksiyonları gibi birçok özelliği bakımından çeşitli bilim dallarının ilgisini çekmesi (Alaeddinoğlu, 2010 s. 23; Cinel & Bahtiyar Karadeniz, 2021, s. 455), araştırmacıların değişik bakış açılarıyla kavrama yaklaşmasına neden olmakta ve böylece kavramın tanımının yapılması daha da güçleşmektedir. Bu durum da ister istemez, “şehir” kavramının tarih boyunca farklı şekillerde ifade edilmesiyle sonuçlanarak, tüm zamanlar ve ülkeler için geçerli tek bir tanımın yapılamamasına neden olmaktadır (Toprak, 2016, s. 6). Örneğin, İngilizcede “şehir” kavramını ifade etmek için kullanılan “town” ve “city” kelimelerindeki anlam farklılığı, Fransızcada “Ville” ve “Cite” kelimelerinde görülmekte; İsveçcede “köy” olarak bahsi geçen kelime, Norveçcede “şehir” anlamını taşımaktadır (Uzuneminoğlu, 1992, s. 3-4).

Danimarka’da nüfusu 250’ nin üzerindeki yerleşmeler şehir olarak algılanırken, Almanya’da şehir yerleşmelerinin nüfusunun 2.000’i, Amerika Birleşik Devletleri’nde 2.500’ü, Japonya’da 30.000’i ve Güney Kore’de 40.000’i geçme zorunluluğu vardır. Türkiye’de ise, araştırmacıların çoğunluğu şehri tanımlarken, 10.000 ve daha fazla nüfusa sahip yerleşmeler ölçütünü kullanmayı sürdürmektedirler (Doğanay, 2017, s. 510; Doğanay & Alım, 2020, s. 85). Nitekim hem ülke içerisinde hem de ülkeler arasında anlaşmanın olmadığı bir kavram üzerine tanımlama çabası içerisinde giren İzbırak (1989, s. 124) “şehir” kavramını; “bir bölgede çeşitli sanat, endüstri, ticaret, yollar, ulaşım, kültür işleri, yönetim, nüfus çokluğu belirgin olan ve yaşantısında işbölümü bulunan büyük, yerleşme yeri” olarak ifade etmiştir. Sonuç olarak, “şehir” kavramı; ülkelere göre standartları değişebilen, araştırmacıların çoğunluğu tarafından nüfus kriteri 10.000’den fazla olarak kabul edilen ve birden fazla fonksiyonel alanda gelişme göstermesi beklenen yerleşim birimidir.

Tarih boyunca, dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğu, yaşamak için kırsal alanları tercih etseler de, şehirler; en az beş bin yıldır var olan ve Sanayi Devrimi’nden itibaren hem sayısal hem de büyüklük

bakımında önemli gelişim kaydeden yerleşmelerdir (Davis, 1965, s. 41; D'souza, 1984, s. 91; Tümertekin & Özgüç, 2014, s. 396). Şehirlerin, gelişim süreçleri ise ülkeler arasında farklı zaman dilimlerinde meydana gelmiştir. Bu süreç gelişmiş ülkelerde 19. yüzyıl başlarından, 20. yüzyıl yarısına kadar yaşanırken, gelişmekte olan ülkeler için 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra başlamıştır (Açıkgöz, 2007, s. 81). Birleşmiş Milletler (BM) raporlarında da, 1950 yılında %30 civarında olan dünya şehirselleşme oranının, 2018 yılında %55'e kadar yükseldiği belirtilmiştir. Fakat, yine ilgili raporda hızlı yükselişe rağmen, şehirselleşme oranının kıtalar arasında farklılaşmakta olduğu ifade edilerek, en fazla şehirselleşme oranına %82 ile Kuzey Amerika kıtasında ulaşıldığı ve bu oranın Asya kıtasında %50'ye, Afrika'da da %43'e kadar düştüğü vurgulanmıştır (United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division, 2018, s. 1). Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunun halen şehirselleşme süreçlerini tamamlamadığı ve hızlı bir şehirselleşme sürecinin içerisinde olduğu düşünülürse (Henderson, 2002, s. 89), bu oranların gelecek yıllarda değişeceği, kıtasal farklılıkların daha da azalacağı sonucuna varılabilir.

Türkiye'deki görülen şehirselleşme süreci ise gelişmekte olan ülkelere benzer şekilde, 1950'li yıllardan sonra başlayarak, şehirlerin büyümesine ve yeni şehirlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim 1927 sayımına göre ülke nüfusunun %24'ünü oluşturan şehirli nüfus, 1950'de %25'e, 1980'de %43,9'a, 2000'de %64,9'a ve 2020 yılında %93'e yükselmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2021). Fakat Türkiye'de özellikle, 2010-2020 yılları arasında görülen hızlı şehirselleşme sürecinde, 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi statüsü kazanan 30 il etkili olmuştur. Nitekim yasa köylerin mahalle olarak ilçe merkezleri ile birleştirilip, idari alan olarak büyükşehri oluşturmaya başlamasına yol açmıştır. Böylelikle 10.000 nüfus kriteri esas alındığında, 2012 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre %74,6 oranında olan şehir nüfusu, 2013 yılı sayım sonuçlarında % 89,8'e kadar yükselmiştir (Bekdemir, Kocaman & Polat, 2014 s. 282). Fakat her ne kadar, 2013 yılından itibaren TÜİK'in yayınlamış olduğu veriler, şehirselleşme oranı olarak büyükşehirli köyleri de kapsasa, sayısal veriler ışığında; Türkiye'nin şehirselleşme sürecinin, dünyaya uyumlu bir şekilde hızla artarak devam ettiği ve şehirselleşme oranının dünya ortalamasının üstüne çıktığı ifade edilebilir.

Ülkelerde şehirselleşmeyle beraber, çok yönlü ve köklü toplumsal değişimler yaşanmaya başlanmaktadır. Özellikle, bu yerleşmelerde ikamet eden insanların; sosyal ve kültürel yapılarında, ekonomik ilişkilerinde ve toplumsal yaşamlarında farklılaşma olmaktadır (Dociu & Dunarintu, 2012, s. 47; Ünal, İlter & Yılar, 2013, s. 31-32). Bu farklılaşma ise araştırmacılar tarafından modernleşmenin önemli ölçütlerinden birisi olarak algılanmakta ve şehirselleşmenin modernleşmeye fayda sağladığı belirtilmektedir (Ateş, 2009, s. 15; Almandoz, 2015, s. 1; Liang & Yang, 2019, s. 1). Farklı bir değişimle, şehirselleşme sürecinin çağdaşlaşmaya yol açtığı ifade edilmektedir. Fakat bu çağdaşlaşma esnasında, şehirselleşmenin insan yaşamına hem olumlu hem de olumsuz yönde etkide bulunduğu görülmektedir.

Şehirselleşme süreciyle başlayan değişimin insan hayatına olan olumlu yansımaları değerlendirildiğinde; şehirlerde bitişik yerleşme alanlarının kurulmasıyla hizmet ve mal alışverişinin hızlandığı, bu hareketliliğin şehirlerde sanayileşmeyi arttırdığı, sanayileşmenin ise yan sanayi kuruluşlarına olan talebi fazlaştırdığı söylenebilir. Şehirlerde, ana sanayi çevresinde kurulan yan sanayi tesislerinin ticari faaliyetleri yoğunlaştırdığı, bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını geliştirdiği ve malların dağıtım işinin de, daha kolaylıkla yapılmasını mümkün kıldığı belirtilebilir. Sanayi sektörünün gelişimiyle birlikte ortaya çıkan istihdam olanaklarının ise şehirselleşme eğilimini arttırmanın yanı sıra, şehirlerin nüfusça ve alanca büyümesine neden olduğu ve böylece şehirselleşmeye pozitif yönde katkı sağladığı ifade edilebilir (Zeren & Kılınç Savrul, 2012, s. 4762).

Şehirlerde yaşanan hızlı dönüşümün olumsuz sonuçları incelendiğinde; bu sürecin çok boyutlu ve geri dönüşümsüz yapısının, çözülmesi zor bazı sorunlara sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır. Altyapı, iletişim, göç, ulaşım, eğitim, sağlık gibi alanlarda yaşanan problemler de bu sorunların en dikkat çekenleri arasında gösterilmektedirler. Öyle ki, şehirlerde konut miktarının çoğalması, tarım arazilerine olan talebi artırarak tarım alanlarındaki baskıyı yükseltmiş; daha fazla motorlu araç kullanımı, daha yüksek oranlarda hava kirliliği meydana getirerek küresel ısınmaya yol açmış ve tüketimin artması da daha fazla atık birikimine neden olmuştur. Sonuç olarak ise, şehirselleşmeyle birlikte, çevrenin kalitesi

düşürülmüştür (şahin & Gökdemir, 2019 s. 189). Özellikle Covid-19 salgını sürecinde, vakaların %90'nının şehirsel yerleşmelerde gerçekleşmesi de (Guterres, 2020), kriz anlarında şehir yerleşmelerinin, insanların sağlığına olumsuz yönde etkide bulunabileceğine önemli bir kanıt oluşturmuştur.

şehirlerin insan yaşamına olan bu çok yönlü yansımaları, bireylerde farklı algılar meydana getirmektedir. Özellikle, şehirlerde yaşayan bireylerin çeşitli deneyimleri sonucu gerçekleşen, şehir algıları birbirinden farklılaşabilmektedir. 21. yüzyılda bilgi paylaşımının çok hızlı olduğu, günden güne yeni bilgilerin ve buna bağlı olarak da yeni kavramların ortaya çıktığı düşünülrse, bilgi birikiminde görölen bu artışın, bireylerin belleklerindeki yükü de arttırdığı, günlük hayatta kullanılan kelimelerin, kavramların ve benzetmelerin de yeni bilgilerden etkilendiği ve algıların da bunlara göre şekillendiği belirtilebilir. Bu şekillenme bazen yeni kavram öğrenmelerine, bazen de kavram kargaşalarına, eksik öğrenmelere ve kavram yanılgılarına sebebiyet verebilmektedir. Bu bağlamda, bilinmeyenin, bilinene benzetilmesi, onun özelliklerinden faydalanarak açıklamaya çalışma çabası, farklı bir değişle metaforlardan yararlanılması ise kavramsal bilgileri ve yanılgıları ortaya çıkarmada etkili yöntemlerinden birisi olarak görölmektedir (Er Tuna & Mazman Budak, 2013, s. 613).

şehir kavramına yönelik alanyazın tarandığında; Türkiye'de "şehir" kavramına dair yapılan araştırmaların 6 farklı gruba ayrıldığı görölmektedir. Birinci grupta, üniversite öğrencilerinin öğrenim görmüş oldukları şehre ilişkin imajlarını ve algılarını (Aliağaoğlu (2007), Balıkesir; Karadağ & Turut (2013), İzmir; Can & Kazancı Başaran (2014), Rize; Sağdıç (2014), İstanbul; Demirel (2014), Burdur; Kızıl & Atalan (2015), Yalova; Olcay & Doğan (2015), Gaziantep; Temurçin & Keçeli (2015) Isparta; Aliağaoğlu & Uzun (2017), Balıkesir; Alkan & Yılmaz ıldam (2019), Siirt; Siyavuş, (2020), Tekirdağ; Cinel & Bahtiyar Karadeniz (2021), Giresun) inceleyen araştırmalar, ikinci grupta bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri şehre dair imajlarını (Dölger Türkoğlu (2002), İstanbul; Aliağaoğlu & Yılmaz ıldam (2017), Balıkesir) belirleyen araştırmalar, üçüncü grupta üniversite öğrencileriyle beraber yerel halkın şehir imajını (Köksal & Sarı (2014), Burdur) karşılaştırmalı olarak analiz eden araştırmalar, dördüncü grupta şehir dışında yaşayan halkın şehre ilişkin algılarını (Özdemir & Karaca (2009), Afyonkarahisar; Köseadağ (2019), Yozgat) tespit eden araştırmalar, beşinci grupta kırdı yaşayan yetişkinlerin şehir anlayışına yönelik algılarını (Doğanay & Alım, 2010) belirleyen araştırmalar ve altıncı grupta ise kırdı yetişen üniversite öğrencilerinin şehir anlayışı bakımından algılarını (Ünal, İlter & Yılar, 2013) inceleyen araştırmalar yer almaktadır.

İnsan yapısı coğrafi görünümin önemli parçalarından birisi olan şehirlerin, içeresinde yaşayanlar tarafından farklı şekillerde algılanabildiği düşünüldüğünde (Aliağaoğlu & Uzun, 2017, s. 40), "şehir" kavramına dair kavramsal bilgilerin, eksik öğrenmelerin, kavram kargaşalarının ve kavram yanılgılarının küçük yaşlardan itibaren ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. Fakat alanyazın tarandığında ortaokul öğrencilerinin "şehir" kavramına dair, nasıl bir algıya sahip olduklarının tespitine yönelik hazırlanan araştırmaya rastlanamamıştır. Bu durumun da alanyazın için önemli bir eksiklik oluşturduğu düşünülrerek, araştırmada, ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin "şehir" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu temel amaç doğrultusunda da öğrencilerden "şehir" kavramına ilişkin algılarını sözel metaforlarla ifade etmeleri istenerek, genel hedef çerçevesinde aşağıda yer alan araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Ortaokul öğrencilerinin "şehir" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
2. Ortaokul öğrencilerinin "şehir" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Ortaokul öğrencilerinin "şehir" kavramına yönelik algılarını, metaforlar yoluyla belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, betimsel tarama modelinde nitel bir çalışmadır. Tarama modelleri geçmişte ya

da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmanın konusunu oluşturan birey, nesne ya da olay kendi koşulları içinde ve var olduğu şekilde betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2012, s. 77). Araştırmada da bu modelin tercihi, öğrencilerin “şehir” kavramına yönelik algılarını var olduğu şekliyle tespit ederek daha ayrıntılı bir şekilde betimlenmeye çalışılmasından kaynaklanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Muş il merkezinde bulunan bir ortaokulda öğrenimlerine devam eden 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmacının Muş ilinde görev yapmasından dolayı, katılımcılar amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemi araştırmacıya hız ve pratiklik kazandırmasının yanı sıra aynı zamanda yakın ve erişilmesi kolay olan bir çalışma grubunun da seçilebilmesine imkan sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 113). Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin sınıf ve cinsiyet bilgileri ise aşağıda verilen Tablo 1’de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Ortaokul Öğrencilerin Sınıf ve Cinsiyet Dağılımlarının İncelenmesi

Cinsiyet	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Erkek	21	25	25	22	93
Kız	13	18	18	37	86
Toplam	34	43	43	59	179

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmada toplam 179 öğrencinin yer aldığı; bu öğrencilerden, 93’ünün erkek ve 86’sının kız olduğu; 5. sınıftan 34 (21 erkek – 13 kız), 6. sınıftan 43 (25 erkek – 18 kız), 7. sınıftan 43 (25 erkek – 18 kız) ve 8. sınıftan 59 (22 erkek - 37 kız) öğrencinin araştırmaya katılım gösterdiği ifade edilebilir.

2.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırma için veri toplama aracı hazırlanmadan önce, ilk olarak “şehir” kavramına ilişkin alanyazın taraması yapılarak metafor araştırmaları, detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu inceleme esnasında, alanyazında, ortaokul öğrencilerinin “şehir” kavramına dair algılarını, metaforlar yardımıyla belirlemeye çalışan araştırmaya rastlanılamamıştır. Sonrasında ise araştırmacı tarafından metafor formu geliştirilerek, 3 farklı sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzman tavsiyeleri sonucunda iki bölüm olarak tasarlanan metafor formu hazırlanmıştır. Bu formun ilk bölümünde, öğrencilerin cinsiyetlerini ve sınıf düzeylerini belirlemek için iki farklı soru bulunurken; ikinci bölümünde, öğrencilerin “şehir” kavramına ilişkin metafor algılarını ortaya çıkarmak için “Şehir gibidir. Çünkü” ifadesine yer verilmiştir.

Öğrencilere ilgili form dağılırken, metafor araştırmalarını bilmeyen öğrenciler için farklı bir kavram ele alınarak, metafor kullanımı örneklerle açıklanmıştır. Örneğin sınıfta tam olarak anlaşıldığı fark edildikten sonra da, veri toplama aracındaki soruları yanıtlamaları için öğrencilere hazırlanan form dağıtılmıştır. Öğrencilere cümleyi tamamlayabilmeleri amacıyla 5-10 dakika arası süre tanınmıştır. Bu süre içerisinde formu doldurma başarısı gösteren öğrencilerden toplam 202 adet geri dönüt alınmıştır. Bu dönütlerden, birinci bölümün doldurulmasına rağmen, ikinci bölümü boş bırakılan ve gerekçeleri belirtilmeyen ya da anlaşılmayan 23 farklı cevap geçersiz sayılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada, çalışma grubunu oluşturan ortaokul öğrencilerinin “şehir” kavramına yönelik ürettikleri metaforların çözümlenmesi amacıyla içerik analizinden faydalanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramları ve ilişkileri tespit etmektir. Bu amaç çerçevesinde, içerik analiziyle birlikte verilerin tanımı yapılmaya, verilerin içerisinde gizlenen gerçekler bulunmaya çalışılır. İçerik analizinde yapılan temel işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirmek ve bunları okuyucuların anlayacağı bir şekilde düzenleyerek sade bir dille ele almaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 227).

Bu araştırmada, elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması süreci Saban'dan (2009, s. 285) yararlanılarak; verileri kodlama ve ayıklama, örnek metafor derleme, kategori geliştirme, geçerlik ve güvenilirliği sağlama ve verilerin bilgisayar ortamına aktarılması olmak üzere 5 aşamada gerçekleşmiştir.

Verileri Kodlama ve Ayıklama Aşaması: Bu aşamada, öncelikli olarak, öğrenciler tarafından üretilen tüm metaforlar incelenmiş ve dağıtılan forma, uygun yazılıp yazılmadıkları kontrol edilmiştir. Daha sonra metaforlar frekans sayıları ve yüzdelere göre sıralanmıştır. Herhangi bir metafora rastlanılmayan, birden fazla metafor kullanılan, metaforları gerekleendirmeyen ve boş çalışma kağıtları araştırmadan çıkarılmıştır. Bu aşamada, her katılımcının sunduğu kâğıtta belirttiği metafor kodlanmıştır. Tüm bu işlemler sonrasında toplam 179 öğrenci tarafından 82 farklı metafor geliştirdiği tespit edilmiştir.

Örnek Metafor Derleme Aşaması: Veri analizinin bu aşamasında, metaforlar tekrardan alfabetik sırada listelenerek ham veriler olarak ikinci kez kontrol edilmiştir. Bu aşamanın amacına göre öğrencilerin yazdıkları metaforlar tekrar okunarak gözden geçirilmiştir. Sonrasında, katılımcıların doldurdukları formlardan metaforu temsil ettiği düşünölen birer adet örnek metafor ifadesi seçilmiştir. Bu sayede toplam 82 metaforun her biri için onu en iyi temsil ettiği varsayılan katılımcı metafor imgelerinin derlenmesiyle beraber bir "örnek metafor listesi" oluşturulmuştur.

Kategori Geliştirme Aşaması: Kategori geliştirme aşamasında, öğrencilerin oluşturdukları metaforların gerekleleri temel alınarak benzetme yönlerine göre farklı kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin oluşturdukları metaforlar sınıflandırıldıktan sonra toplam 6 kategori ortaya çıkmıştır.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Bu araştırmada, geçerliği ve güvenilirliği sağlamak amacıyla, kavramsal kategorilerde bulunan metaforların, söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini belirlemek için sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanı görüşüne başvurulmuştur. Bu süreçte katılımcılara ait metafor listeleri ve kavramsal kategorileri içeren listeler 1 sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanı tarafından detaylıca incelenmiştir. Ardından, uzmanın yaptığı eşleştirmeler ile araştırmacının oluşturduğu kategoriler karşılaştırılarak, görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenmiştir. En son olarak da, Miles ve Huberman'ın (1994, s. 64)'ın formölü ($Güvenilirlik = \frac{Görüş\ Birliği}{Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı}$) kullanılarak araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun/uzlaşmanın %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenilirlik sağladığı düşünölrse (Saban, 2009, s. 288), hesaplamalar sonrasında ortaya çıkan %92 güvenilirliğin, arzu edilen düzeye ulaştığını göstermektedir. Ayrıca araştırmanın geçerliğini sağlamak amacıyla tüm aşamalar ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılma Aşaması: Bu aşamada, ilk olarak öğrencilerin geliştirmiş oldukları tüm metaforlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu aktarılma işleminden sonra metafor tablosu oluşturulmuştur. Hemen ardından ise öğrencilerin gerekleleri temel alınarak, metafor kategori tablosu hazırlanmıştır. Bu işlemlerin ardından, metafor tablosu için katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%); kategori tablosu için metafor sayısı ve toplam metafor (f) hesaplanmıştır. Bu tablolarla birlikte, metafor kategorilerini açıklamak için yüksek frekansa sahip olan metaforlar "örnek metafor listesi" üzerinden aynen alınarak ("..." tırnak içinde) gereklelerini belirten ifadelerle bulgular kısmına yerleştirilmiştir. Bu yerleştirme esnasında, katılımcılara ait kodlamalar (EÖ, 1= Erkek Öğrenci 1 - KÖ, 1 = Kız Öğrenci 1) kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, ortaokul öğrencilerinin "şehir" kavramına dair geliştirdikleri 82 metafor ve bu metaforların gereklelerinden yola çıkarak araştırmacı tarafından oluşturulan 6 farklı kategori bulunmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin "şehir" kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin "şehir" kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar

Sıra No	Metafor Adı	Metafor Temsili		Sıra No	Metafor Adı	Metafor Temsili	
		f	%			f	%
1	Çiçek	15	8.38	42	Engebe	1	0.56
2	Ağaç	10	5.59	43	Film	1	0.56
3	Ev	10	5.59	44	Güneş	1	0.56
4	Çöplük	9	5.03	45	Gürültü	1	0.56
5	Hayat	8	4.47	46	Güvenlikli	1	0.56
6	Gül	7	3.91	47	Hatıra	1	0.56
7	Güzellik	7	3.91	48	Hayat Okulu	1	0.56
8	Memleket	7	3.91	49	Hazine	1	0.56
9	Muş	6	3.35	50	Işık	1	0.56
10	Cennet	5	2.79	51	İklimsizlik	1	0.56
11	Köy	5	2.79	52	İlçe	1	0.56
12	Orman	4	2.23	53	İnanç	1	0.56
13	Deniz	3	1.68	54	İnşaat alanı	1	0.56
14	İnsan	3	1.68	55	İzmir	1	0.56
15	Pamuk	3	1.68	56	Kağıt	1	0.56
16	Yuva	3	1.68	57	Kale	1	0.56
17	Arı Kovanı	2	1.12	58	Kara Delik	1	0.56
18	Ay	2	1.12	59	Karınca Yuvası	1	0.56
19	Doğa	2	1.12	60	Katil	1	0.56
20	İstanbul	2	1.12	61	Kıyafet	1	0.56
21	Lale	2	1.12	62	Kitap	1	0.56
22	Nefes	2	1.12	63	Kötü Yer	1	0.56
23	Su	2	1.12	64	Kuş Yuvası	1	0.56
24	Adaletsizlik	1	0.56	65	Mutluluk	1	0.56
25	Adana	1	0.56	66	Okyanus	1	0.56
26	Ağaç Dalı	1	0.56	67	Örümcek Ağı	1	0.56
27	Aile	1	0.56	68	Papatya	1	0.56
28	Beyaz	1	0.56	69	Radyo	1	0.56
29	Beyin	1	0.56	70	Sığınak	1	0.56
30	Boşluk	1	0.56	71	Sınıf	1	0.56
31	Büyük Yer	1	0.56	72	Şeker	1	0.56
32	Cehennem	1	0.56	73	Taşlı yol	1	0.56
33	Çekiliş	1	0.56	74	Teknoloji	1	0.56
34	Çiçek Bahçesi	1	0.56	75	Telefon	1	0.56
35	Çocuk	1	0.56	76	Toplum	1	0.56
36	Dağ	1	0.56	77	Toplumsal Düzen	1	0.56
37	Değer	1	0.56	78	Trabzon	1	0.56
38	Diyarbakır	1	0.56	89	Vatan	1	0.56
39	Duvar	1	0.56	80	Virüs	1	0.56
40	Dünya	1	0.56	81	Yıldız	1	0.56
41	Düşman	1	0.56	82	Zorlu Sınav	1	0.56
Toplam						179	100

Tablo 2'ye göre toplam 179 ortaokul öğrencisi tarafından "şehir" kavramına ilişkin 82 farklı metafor geliştirilmiştir. Katılımcılar tarafından geliştirilen ilk 5 metafor sırasıyla; çiçek (f= 15, %8.38), ağaç (f=10, %5.59), ev (f=10, %5.59), çöplük (f=9, %5.03) ve hayat (f=8, %4.47)'tir. Geliştirilen metaforların büyük çoğunluğu (f=59) yalnızca bir öğrenci (%0,56) tarafından ifade edilmiştir. Metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı hesaplandığında (Toplam Metafor/Metafor Sayısı); bu sayı, yaklaşık 2.20 olarak belirlenmiştir.

Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar, belirtilen gerekçeler dikkate alınarak, araştırmacı tarafından kategorilere ayrılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin “şehir” kavramına ilişkin geliştirdikleri metafor kategorileri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Ortaokul öğrencilerinin “şehir” kavramına ilişkin geliştirdikleri metafor kategorileri

Sıra No	Kategoriler	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Sevgi ve Güzellik Anlayışı Olarak Şehir	Adana, Ağaç, Ay, Boşluk, Cennet, Çiçek, Deniz, Diyarbakır, Dünya, Ev, Gül, Güneş, Güzellik, Hayat, Hazine, İstanbul, Kara Delik, Lale, Memleket, Muş, Orman, Pamuk, Papatya, Su, Şeker, Vatan, Yıldız, Yuva	28	70
2	Olumsuz Yargı Olarak Şehir	Adaletsizlik, Ağaç, Beyaz, Cehennem, Çiçek Bahçesi, Çöplük, Deniz, Düşman, Engebe, Film, Gürültü, Hayat Okulu, Işık, İklimsizlik, İnsan, İnşaat Alanı, İzmir, Katil, Kıyafet, Kötü Yer, Köy, Orman, Radyo, Su, Taşlı Yol, Virüs, Zorlu Sınav	27	36
3	Gereksinim Olarak Şehir	Ağaç, Ağaç Dalı, Aile, Arı Kovanı, Ay, Çiçek, Değer, Doğa, Ev, Güvenlikli, Hayat, İnanç, Kale, Kitap, Memleket, Muş, Nefes, Sığınak, Teknoloji, Telefon, Toplumsal Düzen, Yuva	22	34
4	Yoğunluk Olarak Şehir	Ağaç, Arı Kovanı, Beyin, Büyük Yer, Çekiliş, Çocuk, Ev, İnsan, Kağıt, Karınca Yuvası, Okyanus, Orman, Örümcek Ağı, Sınıf, Trabzon	15	18
5	Mevcudiyet Olarak Şehir	Ağaç, Doğa, Ev, Hatıra, İnsan, İstanbul, Lale, Memleket, Mutluluk, Pamuk, Toplum, Yağmur	12	13
6	Yanlış Algı Olarak Şehir	Dağ, Duvar, İlçe, Köy, Kuş Yuvası	5	8

Tablo 3’e göre, katılımcıların “şehir” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, ortak özellikleri bakımından 6 farklı kategori altında toplanmıştır. Tüm metaforlar öğrencilerin, açıkladıkları gerekçeler doğrultusunda, metafor kaynağını oluşturan düşünce kapsamında gruplandırılmıştır.

Kategori 1: Sevgi ve güzellik anlayışı olarak şehir

Tablo 3’e bakıldığında “sevgi ve güzellik anlayışı olarak şehir” kategorisinin toplam 28 metafor ve 70 katılımcıdan (%39.11) oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımları incelendiğinde, en sık kullanılanın “çiçek” (f=12)’ olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride yer alan metaforların, geliştirilme gerekçelerine dair örneklerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

“Şehir çiçek gibidir. Çünkü şehirlerde çiçekler kadar güzeldir” (KÖ, 54)

“Şehir yuva gibidir. Çünkü herkes birbirini sever, sayar.” (EÖ, 65)

“Şehir İstanbul gibidir. Çünkü çok güzeldir” (EÖ, 8)

“Şehir Kara Delik gibidir. Çünkü bütün güzellikleri içine çeker.” (KÖ, 76)

Kategori 2: Olumsuz yargı olarak şehir

Tablo 3'te "olumsuz yargı olarak şehir" kategorisinin toplam 27 metafor ve 36 katılımcıdan (%20.11) meydana geldiği görülmektedir. Bu kategoride olan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında, en sık tekrar edenin "çöplük" (f=9) olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu kategoride bulunan metaforların, geliştirilme gerekçelerine dair örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

"Şehir çöplük gibidir. Çünkü zararı olduğu halde herkes yere çöp atıyor" (EÖ, 55)

"Şehir çiçek bahçesi gibidir. Çünkü içinde her çeşit insan var. Çiçek çeşitleri gibi. Çiçeğin de dikenlisi, zehirli var." (KÖ, 84)

"Şehir cehennem gibidir. Çünkü içerisinde şeytanlar çok." (KÖ, 70)

"Şehir radyo gibidir. Çünkü insanlar ve makinalar çok ses çıkartıyor." (KÖ, 63)

Kategori 3: Gereksinim olarak şehir

Tablo 3'te yer alan bir diğer kategori olarak "gereksinim olarak şehir" dikkat çekmektedir. Bu kategoride toplam 22 metafor ve 34 katılımcı (%18.99) vardır. Metaforların frekans dağılımları incelendiğinde, en yüksek frekansta metaforun "hayat" (f=5) olduğu anlaşılmaktadır. Bu kategoride yer alan metaforların, geliştirilme gerekçelerine dair örneklerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

"Şehir hayat gibidir. Çünkü insanlar her şeyi ondan bekler." (KÖ, 13)

"Şehir ev gibidir. Çünkü bize barınma yerleri sağlıyor." (KÖ, 19)

"Şehir memleket gibidir. Çünkü herkesin gelir kaynağı yaşadığı yerdir." (KÖ, 38)

"Şehir ağaç gibidir. Çünkü bizim nefes almamızı sağlar." (KÖ, 56)

Kategori 4: Yoğunluk olarak şehir

Tablo 3 incelendiğinde "yoğunluk olarak şehir" kategorisinin 15 metafor ve 18 katılımcıdan (%10,06) oluştuğu fark edilmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında, en çok tekrar edenin "ağaç" (f=3) olduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların, geliştirilme gerekçelerine yönelik örneklerden bazıları aşağıda belirtilmiştir:

"Şehir ağaç gibidir. Çünkü içerisinde birçok yere ayrılır." (KÖ, 66)

"Şehir arı kovanı gibidir. Çünkü çok kalabalıktır." (EÖ, 80)

"Şehir beyin gibidir. Çünkü içerisinde bir sürü anı var." (KÖ, 61).

"Şehir sınıf gibidir. Çünkü içerisinde bir sürü insan var." (KÖ, 27)

Kategori 5: Mevcudiyet olarak şehir

Tablo 3'e bakıldığında, "mevcudiyet olarak şehir" kategorisinin 12 metafor ve 13 katılımcıdan (%7.26) meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, ilgili kategoride bulunan metaforlardan sadece 1'inin tekrar ettiği ifade edilebilir. Tekrar eden bu metafor ise "memleket" (f=2)'tir. Bu kategoride yer alan metaforların, geliştirilme gerekçelerine dair örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

"Şehir memleket gibidir. Çünkü orada anılarımız ve özlemlerimiz var." (EÖ, 2)

"Şehir doğa gibidir. Çünkü doğa şehirlerde bulunur." (KÖ, 10)

"Şehir insan gibidir. Çünkü şehirde insanlar olur" (EÖ, 17)

"Şehir mutluluk gibidir. Çünkü içinde huzur var." (EÖ, 83)

Kategori 6. Yanlış algı olarak şehir

Tablo 3 incelendiğinde, "yanlış algı olarak şehir" kategorisinin 5 metafor ve 8 katılımcıdan (%4.47) oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında, "köy" (f=4) dışında, diğer metaforların 1'er kez tekrar ettiği anlaşılmaktadır. Bu kategoride bulunan metaforların, geliştirilme gerekçelerine ilişkin örneklerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Şehir köy gibidir. Çünkü Muş küçük olduğunda köye benzetilir.” (EÖ, 33)

“Şehir kuş yuvası gibidir. Çünkü çok küçüktür.” (KÖ, 20)

“Şehir ilçe gibidir. Çünkü az insan ve çok fazla güzel şey var.” (EÖ, 35)

“Şehir dağ gibidir. Çünkü her tarafı dağlarla kaplıdır.” (EÖ, 49)

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eğitimsel deneyimler ve geçmiş yaşantılar sonucu oluşan tecrübelerle ilgili olarak, kavramlara çeşitli anlamlar yüklenmektedir. Bu anlamların genç yaşlarda ortaya çıkarılması ise, eksik öğrenmelerin, kavram yanlışlarının, kavram karmaşalarının tespiti için oldukça önem arz etmektedir. Bu araştırmada da “şehir” kavramı ele alınarak, ortaokul öğrencilerinin, bu kavrama ilişkin sahip oldukları algular metaforlar yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan 179 öğrencinin cevapları sonucunda da, “şehir” kavramını açıklayabilmek için 82 adet geçerli metafor üretildiği (çiçek, ağaç, ev, çöplük, hayat, gül, güzellik, memleket, Muş, cennet, köy, orman, insan, yuva, deniz, pamuk, arı kovanı, Ay, doğa, İstanbul, lale, nefes, su vb.); bu metaforların büyük çoğunluğunun ise öğrenciler tarafından 1’er defa belirtildiği tespit edilmiştir. Bu tespit, “şehir” kavramının sadece tek bir metafor ile açıklanamamasının yanı sıra, öğrenciler tarafından farklı şekillerde algılandığını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin “şehir” kavramına yönelik üretmiş olduğu metaforlara bakıldığında ise kavramın en fazla “çiçek” metaforuyla ifade edildiği görülmüştür. Özellikle çiçekleri çok sevdiğini vurgulayan öğrenciler, şehirlerin de çiçekler kadar güzel olduğunu belirtmişlerdir. Bu metaforu ise aynı frekans değerine sahip “ağaç” ve “ev” metaforları takip etmiştir. Doğan (2017, s. 727) & Aydın (2011, s. 32) tarafından yürütülen çalışmalarda da, çok sayıda öğrencinin çevre kavramına dair çiçek, ağaç ve ev metaforlarını geliştirdiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin yaşadıkları çevre olan şehirleri de çiçek, ağaç ve ev metaforlarıyla açıklamaları, araştırma bulguları arasında benzerlik olduğunu göstermektedir.

Araştırmada, özellikle üzerinde durulması gereken metaforlardan birisi de “çöplük” olmuştur. Öyle ki, ortaokul öğrencileri tarafından şehirler; bakımsız, ilgisiz ve çöp yığını olan yerleşmeler olarak görülmüşlerdir. Doğanay & Alım (2010, s. 182) tarafından hazırlanan araştırmada da, kırsal nüfusun şehirleri; çevre kirliliğinin yoğun olduğu, kalabalık ve gürültülü ortamlarının fazlalığıyla dikkat çektiği yerleşmeler şeklinde tanımladığı; Karadağ & Turut (2013, s. 50)’un araştırmasında, üniversite öğrencilerinin İzmir şehrinde yaşanan çevre kirliliğine ilişkin olumsuz düşüncelerinin olduğu; Doğan (2017, s. 727) & Aydın (2011, s. 32) araştırmalarında ise “çevre” kavramına ilişkin “çöplük” metaforunun üretildiği tespit edilmiştir. Bütün bu bulgulara göre de, şehirlerde çevre kirliliğinin halen önemli ve üzerinde durulması gereken bir sorun olarak devam ettiği belirtilebilir.

Ortaokul öğrencilerinin “şehir” kavramına yönelik üretmiş oldukları metaforlar, gerekçeleri temel alınarak 6 farklı kavramsal kategoriye ayrılmıştır (sevgi ve güzellik anlayışı olarak şehir, olumsuz yargı olarak şehir, gereksinim olarak şehir, yoğunluk olarak şehir, mevcudiyet olarak şehir ve yanlış algı olarak şehir). Yapılan analizler neticesinde de, araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir bölümünün geliştirdiği metaforların “sevgi ve güzellik anlayışı olarak şehir” kategorisine karşılık geldiği anlaşılmıştır. Beğenilen şeylerin sevildiği ve güzellik olarak nitelendirildiği düşünülürse öğrencilerin önemli bir kısmının şehirde yaşamaktan memnun oldukları ifade edilebilir. Öğrencilerin dünyayla, şehirlerde tanışmaları, hayatlarını şehirlerde sürdürmeleri ve kırsal bölgelerde yaşamayı zor olarak algılamaları, bu sonucun ortaya çıkmasına neden olan temel etmeler olarak görülmektedir.

Katılımcı öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforların gerekçeleri sonucunda, “şehir” kavramına yönelik “olumsuz yargı olarak şehir” kategorisi geliştirilmiştir. Özellikle öğrencilerin; şehirleri bakımsız, çevresini tehlikeli ve içerisindeki insanları kaba olarak algılamaları bu kategorinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Türkiye’de görülen, nispeten hızlı ve plansız şehirleşmeyle birlikte nüfusun önemli bir bölümünün yaşam kalitesinin yüksek olmadığı şehirlerde toplanması, şehirlerde çözülmesi

oldukça güç olan fiziksel, toplumsal, ekonomik ve politik sorunları beraberinde getirmiştir (Doğanay & Alım, 2010, s. 173; Yücesahin, Bayar & Özgür, 2004, s. 24). Öğrencilerin üretmiş oldukları metaforlar ve gerekçeleri de bu sorunların, küçük yaşlardan itibaren hissedildiğine önemli bir kanıt oluşturmaktadır.

Katılımcı öğrencilerin, “şehir” kavramına ilişkin ürettikleri metaforların gerekçeleri doğrultusunda “gereksinim olarak şehir” kategorisi oluşturulmuştur. Öğrencilerin gerekçelerinde şehirlerin; eğitim ve sağlık kurumlarıyla, ekonomik fonksiyonlarıyla ve sosyal imkanlarıyla kırsal yerleşmelerden farklılaştırdığını ve kendilerine çeşitli fırsatlar sunduğunu belirtmeleri kategorinin geliştirmesinde etkili olmuştur. Öğrencilerin, tüm ihtiyaçlarını karşıladıkları şehir yerleşmelerini “gereksinim” kategorisinde ifade etmeleri doğal ve beklenen bir durum olarak görülmelidir.

Araştırmada öne çıkan sonuçlardan birisi de ortaokul öğrencilerinin belli bir bölümünün, “şehir” kavramını “İstanbul” “İzmir”, “Diyarbakır” “Muş” ve “Trabzon” gibi metaforlarla ifade etmeleridir. Aslında “şehir” kavramının daha çok il idari merkezlerine benzetilmesi, öğrencilerin algılarında birtakım yanlışlıkların ve eksikliklerin olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü buradan, öğrencilerin, şehri il sınırları içerisinde, idari alanın tümüne yönetim merkezliği yapan mekanlar olarak algıladıkları sonucuna varılmaktadır. Fakat, “şehir” kavramı, Türkiye’deki araştırmacıların çoğunluğu tarafından, nüfusu 10.000’in üzerinde olan ilçe merkezleri olarak ifade edilmektedir (Doğanay, 2017, s. 510; Doğanay & Alım, 2020, s. 85). Özellikle bu metaforların “yanlış algı olarak şehir” kategorisinde değerlendirilmemesinin nedeni, metafor kategorilerinin, öğrencilerin gerekçeleri temel alınarak şekillendirilmesi olmuştur. Ayrıca öğrencilerin bazılarının ise, “şehir” kavramını zihinlerinde tamamen “yanlış algı olarak şehir” kategorisinde yapılandırıldığı görülmüştür. Bu kategoride yer alan öğrencilerin “şehir” kavramını; az insanın yaşadığı, küçük ve etrafı dağlarla çevrili mekanlar olarak algıladıkları anlaşılmıştır. Ayrıca, “ilçe” metaforunun “yanlış algı” kategorisinde yer almasının temel sebebi de, öğrenci tarafından, “az insan” gerekçesinin sunulmasıdır. Öğrencilerin yaşadıkları coğrafyanın da, ürettikleri metaforlarda etkili olduğu, “Muş”, “arı kovani” ve “lale” gibi metaforların geliştirilmesinde, bu durumun temel faktör olarak düşünüldüğü söylenebilir.

Sonuç olarak, öğrencilerin “şehir” kavramını ifade ederken, en fazla “çiçek”, “ağaç”, “ev”, “çöplük” ve “hayat” gibi metaforlardan yararlandıkları; gerekçeleri temel alınarak kategorik sınıflamaya gidildiğinde ise, öğrencilerin “şehir” kavramını daha çok “sevgi ve güzellik anlayışı olarak şehir”, “olumsuz yargı olarak şehir” ve “gereksinim olarak şehir” şeklide nitelendirildiği fark edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin il merkeziyle, şehir ayrımını yapamamaları ve şehri, köy gibi metaforlarla açıklamaya çalışmaları, eksik öğrenme, kavram yanlışlığı ve kavram karmaşası içerisinde olduklarına önemli kanıt oluşturmaktadır. Araştırmanın sonunda, aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Araştırmada öğrencilerin “şehri” idari açıdan il merkezine benzettikleri ve köy olarak nitelendirdikleri görülmüştür. Bu yanlışlıklar, giderilerek öğrencilerde; daha doğru bir “şehir” kavramı algısı oluşturulmalıdır.
- Öğrencilerin zihinlerinde, “şehir” kavramı olumsuz çağrışımlarda bulunmaktadır. Farklı araştırmalarda bu çağrışımların nedenleri araştırılarak, çözüm önerileri geliştirmelidir.
- Öğrencilerin “şehir” kavramına yönelik algılarına ilişkin, farklı sınıf seviyelerinde araştırmalar yapılarak araştırma bulguları karşılaştırılmalıdır.
- Araştırmada, öğrencilerin yaşadıkları yöreye özgü metaforlar ürettikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda şehir kavramına yönelik araştırmalar, farklı şehirlerde de yürütülmelidir.
- Kırsal yerleşmelerde öğrenim gören öğrencilerin “şehir” algısı gelecekte araştırmacılar tarafından, metaforlar yoluyla belirlenebilir.

Kaynakça

Açıkgöz, Ö. (2007). Şehir, şehir toplumu ve şehir sosyolojisi. *Sosyoloji Konferansları Dergisi (Istanbul Journal of Sociological Studies)*, (35), 57-83. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijsoskon/issue/9517/118910>

- Alaeddinoğlu, F. (2010). Batman şehri, fonksiyonel özellikleri ve başlıca sorunları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(24), 19-42. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunidcd/issue/2439/31215>
- Aliağaoğlu, A. (2007). Davranışsal coğrafyaya bir örnek: Öğrenci merkezli Balıkesir şehir imajı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 17-44. Erişim Adresi: <http://dSPACE.balikesir.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12462/5079>
- Aliağaoğlu, A., & Uzun, A. (2017). Üniversite öğrencilerinin şehir imajlarına yönelik bir araştırma: Balıkesir Üniversitesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 39-58. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/akusosbil/issue/31874/347145>
- Aliağaoğlu, A., & Yılmaz Çıldam, S. (2017). Balıkesir’de şehirselleme: Şehirselleme problemlerinin tespitine yönelik bir araştırma. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 35-52 <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.281658>
- Alkan, A., & Yılmaz Çıldam, S. (2019). Üniversite öğrencilerinin kent imajlarına yönelik bir araştırma: Siirt Üniversitesi örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, (73), 90-95. <https://doi.org/10.17211/tcd.602568>
- Almandoz, A. (2015). *Modernization, urbanization and development in Latin America 1900s–2000s*. London and New York: Routledge.
- Ateş, D. (2009). Küresel şehirde güvenlik sorunu. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 36(1), 1-23. Erişim Adresi: <https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/58396/20.pdf>
- Aydın, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 25-44. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunidcd/issue/2454/31254>
- Bekdemir, Ü., Kocaman, S., & Polat, S. (2014). Yeni büyükşehir yasası sonrasında Türkiye’de şehir nüfusu ve şehir yerleşmeleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(32), 277-297. <https://doi.org/10.17295/dcd.27217>
- Can, M. C., & Kazancı Başaran, Z. (2014). Kent markası ve imajının belirlenmesi: Rize örneği. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(42), 27-42. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruoneri/issue/17903/187870>
- Cinel, M. O., & Bahtiyar Karadeniz, C. (2021). Üniversite öğrencilerinin Giresun şehir algısı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(24), 454-478. <https://doi.org/10.38155/ksbd.814700>
- Davis, K. (1965). The urbanization of the human population. *Scientific American*, 213(3), 40–53. Erişim Adresi: <http://www.jstor.org/stable/24931110>
- Demirel, M. (2014). Burdur kent imajı: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencileri üzerine bir alan araştırması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(10), 230-241. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/makusobed/issue/19442/206828>
- Dociu, M., & Dunarintu, A. (2012). The socio-economic impact of urbanization. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 2(1), 47-52. Erişim Adresi: <https://www.humanitarianlibrary.org/sites/default/files/2014/06/The%20Socio-Economic%20Impact%20of%20Urbanization.%20Dociu%20Madalina%20and%20Dunarintu%20Anca.pdf>
- Doğan, Y. (2017). Ortaokul öğrencilerinin çevre kavramına ilişkin sezgisel algıları: Bir metafor analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 721-740. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59268/851470>
- Doğanay, H. (2017). *Coğrafya bilim alanları sözlüğü* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, S., & Alım, M. (2010). Türkiye’de kırsal nüfusun şehir algısı üzerine bir araştırma: Yeşilyurt Köyü (Trabzon). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(23), 171-184. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunidcd/issue/2438/31209>

- Doğanay, S., & Alım, M. (2020). *Türkiye beşeri ve ekonomik coğrafyası* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- D'souza, V. S. (1984). Urbanization as a perspective for social and historical analysis in developing societies. *Sociological Bulletin*, 33(1-2), 91-98. <https://doi.org/10.1177/0038022919840106>
- Dülger Türkoğlu, H. (2002). Kentsel imge: İstanbul'dan bulgular. *İTÜ Dergisi Seri A: Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 1(1), 57-64. Erişim Adresi: <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TXpJd056VTE>
- Er Tuna, Y. & Mazman Budak, F. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "tarih" kavramına ilişkin algılarının mecazlar/ metaforlar yardımıyla analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 609-642. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/adyusb/article/16337>
- Guterres, A. (2020). COVID-19 in an urban world. Erişim Adresi: <https://www.un.org/en/coronavirus/covid-19-urban-world>
- Henderson, V. (2002). Urbanization in developing countries. *The World Bank Research Observer*, 17(1), 89-112. <https://doi.org/10.1093/wbro/17.1.89>
- İzbırak, R. (1989). *Türkiye 2* (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Yayınları.
- Karadağ, A., & Turut, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin kentsel çevre algısı üzerine bir araştırma: İzmir örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 11(1), 31-51. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000141
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (23. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kızıl, C., & Atalan, A. (2015). Image and reputation of Yalova city: A study on Yalova University students. *Emerging Markets Journal (EMAJ)*, 5(2), 70-88. <https://doi.org/10.5195/emaj.2015.87>
- Köksal, Y., & Sarı, S. (2014). Burdur kent imajının yerel halk ile üniversite öğrencileri arasındaki karşılaştırmalı bir incelemesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (42), 279-288. Erişim Adresi: <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TVRZM01EQTJOZz09>
- Kösedag, M. S. (2019). Şehirler ve imajları: Türkiye'de Yozgat algısı/imajı üzerine bir araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (88), 107-121. <https://doi.org/10.16992/ASOS.14713>
- Liang, W., & Yang, M. (2019). Urbanization, economic growth and environmental pollution: Evidence from China. *Sustainable Computing: Informatics and Systems*, 21, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.suscom.2018.11.007>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Olçay, A., & Doğan, G. (2015). Bir destinasyon olarak Gaziantep şehir imajına yönelik öğrenci görüşleri. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 235-267. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/basbed/issue/16844/432070>
- Özdemir, Ş., & Karaca, Y. (2009). Kent markası ve marka imajının ölçümü: Afyonkarahisar kenti imajı üzerine bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(2), 113-134. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/akuiibfd/issue/1626/20373>
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26107/275061>
- Sağdıç, M. (2014). Üniversite öğrencilerinin İstanbul'a ilişkin algılarının şehir imajı açısından analizi. *Turkish Studies*, 9(2), 1267-1283. Erişim Adresi: <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TWpZMU5UYzJOZz09/universite-ogrencilerinin-istanbul-a-iliskin-algilarinin-sehir-imaji-acisindan-analizi>

- Siyavuş, A. E. (2020). Üniversite öğrencilerinin şehir imajlarına yönelik bir araştırma: Tekirdağ şehir imajı. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, (42), 400-412. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/igge/issue/56119/738382>
- Şahin, G., & Gökdemir, L. (2019). Kentleşmenin çevre kalitesi üzerindeki etkisi: Türkiye olgu örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(18), 187-203. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.595488>
- Temurçin, K., & Keçeli, K. (2015). Bir davranışsal coğrafya çalışması: Isparta şehri örneğinde uluslararası öğrencilerin kentsel mekân algısı. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (36), 117-138. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/sufesosbil/issue/11428/136487>
- Toprak, Z. (2016). *Kent yönetimi ve politikası*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2014) *Beşeri coğrafya: İnsan, kültür, mekân* (14. Baskı). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), (2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2020. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>
- United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division. (2018). The speed of urbanization around the world. *Population Facts*, 2018(1), 1-2. Erişim Adresi: https://population.un.org/wup/Publications/Files/WUP2018-PopFacts_2018-1.pdf
- Uzuneminoğlu, H. (1992). *Samsun bir uygulamalı şehir coğrafyası* (Doktora Tezi). Yök Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 20457).
- Ünal, Ç., İltar, İ., & Yılar, B. (2013). Kırsal kesimde ikamet eden lisans öğrencilerin şehir algıları: Nitel bir analiz. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(30), 29-46. Erişim Adresi: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=6f8a8c18-88be-408f-a669-f239642806b5%40redis>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüceşahin, M. M., Bayar, R., & Özgür, E. M. (2004). Türkiye’de şehirleşmenin mekansal dağılışı ve değişimi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1), 23-39. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000042
- Zeren, F., & Kılınc Savrul, B. (2012). Türkiye’de şehirleşmeyi etkileyen faktörler: Mekansal ekonometri analizi. *Journal of Yasar University*, 28(7), 4749-4765. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/179377>